

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. PLINII|| SECVNDI|| HISTORIAE|| MVNDI|| LIBRI XXXVII,||

Plinius Secundus, Gaius

[Lugduni], 1582

Liber X

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1752](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1752)

De stellis marinis

CAP. LX.

PRÆTER hæc claros sapientia autores video mirari stellam in mari. Ea figura est parua admodum, caro intus, extra duriore callo. Huic tam igneum feruorem esse tradunt, vt omnia in mari contacta adurat, omnem cibum statim peragat. Quibus sit hoc cognitum experimentis, haud facillè dixerim: multo memorabilius duxerim id, cuius experientiæ quotidie occasio est.

De dactylis, eorumque miraculis.

CAP. LXI.

CONCHARUM è genere sunt dactyli, ab humanorum unguium similitudine appellati. His natura in tenebris remoto lumine, alio fulgore clarere, & quanto magis humorem habeant, ludere in ore mandentium, lucere in manibus, atque etiã in solo ac veste, deciditibus guttis: vt procul dubio pateat, succi illam naturam esse, quam miremur etiam in corpore.

De inimicitis & amicitis inter se aquatilium.

CAP. LXII.

a Legendum
videtur Locu-
stra cõgrum:
ex Arist. li. 8.
Hist. animal.
capit. 2.

SUNT & inimiciarum atque concordiaë miracula. Mugil & lupus mutuo odio flagrant: conger & muræna, caudas inter se prærodentes. Polypum intantum locusta pauet, vt si iuxta viderit, omnino moriatur. Locustam conger: rursus polypum congeri lacerant. Nigidius autor est, prærodere caudam mugili lupum, eosdemque stans mensibus concordēs esse. Omnes autem viuere, quibus caudæ sic amputentur. At è contrario amicitiaë exempla sunt, præter illos, de quorum diximus societate, balæna & musculus: quando prægravi superciliorum pondere obrutis eius oculis, infestantia magnitudinem vada prænatans demonstrat, oculorumque vice fungitur. Hinc volucrum naturæ dicentur.

C. PLINII SECVNDI NATV- RALIS HISTORIÆ

LIBER X.

De natura auium.

CAPVT I.

30

b *M. lius.*
Quibusdam
habita pro
vafis,

EQVITVR natura auium, quarum grandissimi & penè bestiarum generis, struthiocameli Africi vel Æthiopici, altitudinem equitis infidentis equo excedunt, celeritatem vincunt: ad hoc demum datis pennis, vt currentem adiuuent: cæterò non sunt volucres, nec à terra tolluntur. Ungulæ iis ceruinis similes, quibus dimicant, bifuleæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus. Concoquendi sine delectu deuorata mira natura, sed non minùs stoliditas, in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerint, latere se existimantium. Præmia ex iis oua, propter amplitudinem^b pro quibusdam habita vafis, conofque bellicos & galeas adornantes pennæ.

De Phœnice.

CAP. II.

Æthiopes atque Indi, discolorēs maximè & inenarrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Arabia phœnicem: haud scio an fabulosè, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla, cæterâ purpureus, cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis facië caputq; plumeo apice cohonestante. Primus atq; diligentissimus togatorum de eo prodidit Manilius, Senator ille maximis nobilis doctrinis doctore nullo: neminè extitisse qui viderit vescentem: sacrum in Arabia Soli esse, viuere annis dclx. senescentem casia thurisque surculis construere nidum, replere odoribus, & superemori. Ex ossibus deinde & medullis eius nasci primò
ceu

ceu vermiculum : inde fieri pullum : principioque iusta funeri priori reddere, & totum deferre nidum prope Panchaiam in solis urbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis vita magni conuersionem anni fieri prodit idem Manilius, iterumque significationes tempestatum & siderum easdem reuerti. Hoc autem circa meridiem incipere, quo die signum Arietis Sol intrauerit. Et fuisse eius conuersionis annum prodente se P. Licinio, M. Cornelio Consulibus. Cornelius Valerianus phœnicem deuolasse in Ægyptum tradit, Q. Plautio, Sex. Papinio Coss. Allatus est & in urbem, Claudij Principis Censura, anno urbis dcc c. & in comitio propositus, quod actis testatum est, sed quem falsum esse nemo dubitaret.

10

De Aquilis.

CAP. III.

EX his, quas nouimus, aquilæ maximus honos, maxima & vis. Sex earum genera : Melænaetos à Græcis dicta, eademque Valeria, minima magnitudine, viribus præcipua, colore nigricans: sola aquilarum fœtus suos alit: ceteræ, vt dicemus, fugant: sola sine clangore, sine murmuratione. Conuersatur autem in mōtibus. Secūdi generis pygargus, in oppidis mansitat & in campis, albicante cauda. Tertij morphnos, quam Homerus & percnon vocat, aliqui & plancum, & anatariam, secūda magnitudine & vi: huicque vita circa lacus. Phœmonoë Apollinis dicta filia, dentes ei esse prodidit, mutæ aliās, carentique lingua: eandem aquilarum nigerrimam, prominentiore cauda. Consentit & Boëthus. Ingenium est ei, testudines raptas frangere è sublimi iaciendo: quæ fors interemit Poëtam
 20 Æschylum, prædictam fati (vt ferunt) eius diei ruinam secura cæli fide cauentē. Quarti generis est percnopterus: eadem oripelargus, vulturina specie, alis minimis, reliqua magnitudine antecellens, sed imbellis & degener, vt quam verberet coruus. Eadem ieiunæ semper auiditatis, & querulæ murmurationis. Sola aquilarum exanima fert corpora: ceteræ, cum occidere, confidunt. Hæc facit, vt quintum genus gnesion vocetur, velut verum, solumque incorruptæ originis, media magnitudine, colore subrutilo, rarum cōspectu. Superest haliaetos, clarissima oculorum acie, librans ex alto sese: visoque in mari pisce, præceps in eum ruens, & discussis pectore aquis rapiens. Illa, quam tertiam fecimus: circa stagna aquaticas aues appetit mergentes se subinde, donec sopitas lassatæque rapiat. Spectanda dimicatio, aue ad perfugia litorū tendente, maximè si condensa harundo sit: aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit, in lacus cadente, vmbraque suam
 30 nanti sub aqua à litore ostendente: rursus aue in diuersa, & vbi minimè se credat expectari, emergente. Hæc causa gregatim auibus natandi, quia plures simul non infestantur, resperfu pinnarum hostem obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipsæ nō tolerantes pondus apprehensum, vnā merguntur. Haliaetus tantum implumes etiānum pullos suos percutiens, subinde cogit aduersos intueri Solis radios: & si coniuentem humectantemque animaduertit, præcipitat è nido, velut adulterinum atque degenerem: illum cuius acies
 40 firma contra steterit, educat. Haliaeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem, quod ex iis natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex iis magni, qui omnino non generant. Quidam
 50 adiiciunt genus aquilæ, quam barbatam vocant, Thusli verò ossifragam. Tribus primis & quinto aquilarum generi inædificatur nido lapis aëtites, quem aliqui dixerē gagaten, ad multa remedia utilis, nihil igne deperdens. Est autem lapis iste prægnans, intus, cum quatias, alio velut in vtero sonante. Sed vis illa medica non nisi nido direptis. Nidificant in petris & arboribus: pariunt oua terna: excludunt pullos binos: visi sunt & tres aliquando. Alterum expellunt tēdio nutriendi. Quippe eo tempore ipsis cibum negauit natura, prospiciens ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vngues quoque earum inuertuntur diebus iis, albescunt inedia pennæ, vt meritò partus suos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus ossifragæ excipiunt, & educant cum suis. Verum adultos quoque persequitur parens, & longè fugat, æmulos scilicet rapinæ. Et alioquin vnum par aquilarum
 50 magno ad populandū tractu, vt fatietur, indiget. Determinant ergo spatia, nec in proximo prædantur. Rapta nō protinus ferunt, sed primò deponunt, expertæque pōdus tunc

Quod hic
 tertio aquila-
 rii generi tri-
 buitur, quem
 morphnā su-
 pra Plin. no-
 minauit. Ari-
 stot. lib. 9. Hi-
 stor. anim. c. 31.
 vnde hæc se-
 re omnia sunt
 desumpta) ha-
 liaetro assi-
 gnat. Quo fit,
 vt verba hæc
 alieno loco po-
 sita vidantur,
 & supra repō-
 nenda post ea
 verba. Et di-
 scussis pec-
 tore aquis
 rapiens.

auehant. demum² abeunt. Oppetunt non senio, nec ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, vt ad uncitas aperiri non queat. A meridiano autem tempore operantur, & volant: prioribus horis diei, donec impleantur hominum conuentu fora, ignauæ sedent. Aquilarum pennæ mistas reliquarum alitum pennas deuorant. Negant vnquam solam hanc alitem fulmine exanimatam: ideo armigeram Iouis consuetudo iudicauit.

Quando legionum signa esse cœperint, & cum quibus sit aquilis bellum.

CAP. IIII.

Romanis eam legionibus C. Marius in secundo Consulatu suo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor aliis: lupi, minotauri, equi, aprique singulos ordines anteibant. Paucis antè annis sola in aciem portari cœpta erat: reliqua in castris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis vnquam hybernasse castra, vbi aquilarum non sit iugum. Primo & secundo generi non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. Multum puluerem volutatu collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Nec vnus hostis illi satis est: acrior est cum dracone pugna, multoque magis anceps, etiam si in aère. Oua hic consecratur aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbi-
cunque visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, vt simul decidant.

Mirum de Aquila.

CAP. V.

Est percelebris apud Seston urbem aquilæ gloria: educatam à virgine retulisse gratiam, aues primò, mox deinde venatus aggerentem. Defuncta postremò, in rogam accensum eius iniecisse sese, & simul conflagrasse. Quam ob causam incolæ, quod vocant Heroum, in eo loco fecere, appellatum Iouis & virginis, quoniam illi Deo ales ascribitur.

De vulturibus.

CAP. VI.

Vlturum præualent nigri. Nidos nemo attigit. Ideo etiam fuere, qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare, falsò. Nidificant enim in excelsissimis rupibus. Fœtus quidem sæpe cernuntur ferè bini. Vmbrius Aruspicum in nostro æuo peritissimus, parere tradit oua tria: vno ex iis reliqua oua nidumque lustrare, mox abiicere. Triduo autem antè aut biduo volare eos, vbi cadauera futura sunt.

De Sanguale.

CAP. VII.

Sangualem auem, atque immassulum, Augures Romani in magna quæstione habent. Immassulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse, & sangualem ossifragæ. Massurius sangualem ossifragam esse dicit, immassulum autem pullum aquilæ, priusquam albicet cauda. Quidam post Mutium Augurè visos non esse Romæ cõfirmare: ego (quod verisimilius est) in defidia rerum omnium non arbitror agnitos.

De Accipitribus.

CAP. VIII.

Accipitrum genera^b xvj. Inuenimus. Ex iis circon claudum altero pede prosperrimi augurij nuptialibus negotiis & pecuarie rei. Triorchem à numero testium, cui principatum in auguriis Phœmonoë dedit: buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata, cum prospero auspicio in ducis nauis sedisset. Æsalona Græci vocant, qui solus omni tempore apparet: cæteri hyeme abeunt. Distinctio generum ex auiditate. Alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem in sublimi: alij volantem in aperto. Itaque & columbæ nouere ex iis pericula, visoque confidunt, vel subuolant, contra naturam eius auxiliantes sibi. In insula Africae Cerne in Oceano accipitres totius Massylie humi fecrificant: nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus. In Thracie parte super Amphipolim homines atque accipitres societate quadam aucupantur. Hi ex syluis & harundinetis excitant aues: illi superuolantes deprimunt. Rursus captas aucupes diuidunt cum iis. Traditum est, missas in sublime sibi excipere eos: & cum tempus sit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem. Simile quiddam lupi apud Mæotin paludem faciunt. Nam nisi partem à piscantibus suam accepere, expansa eorum retia lacerant. Accipitres auium non edunt corda. Nocturnus accipiter tymindis vocatur,

*vid. Plin. arch.
in Romis
in Thracie
insulentissima
Cadaveribus
quæ non elon-
gantur ab officio
sery an nocte a aquila aruspices
quæ ex arboribus descendunt*

*b. Aliis de-
cē, quæ acci-
pitrum genera
accipitrum
il. 9. Histor.
animal. c. 36.*

catur, rarus etiam in syluis, interdium minus cernens. Bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesque sæpeprehenduntur.

De Coccyce, qua à suo genere interimitur.

CAP. IX.

Coccyx ex accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipseque modico tempore æstatis visus non cernitur postea. Est autem neque ad uncis unguibus solus accipitrû, nec capite similis illis, neque alio quam colore, ac rictu columbi potius. Quin & absimitur ab accipitre, si quando vnâ apparuere: sola omnium auis à suo genere interempta. Mutat autem & vocem: procedit vere, occultatur Caniculæ ortu: semperque parit in alienis nidis, maximè palumbium, maiori ex parte singula oua, quod nulla alia auis: rarò bina. Causa subiciendi pullos putatur, quòd sciat se inuisam cunctis auibus. ^b nam minutas quoque infestât: ita non fore tutam generi suo stirpem opinatur, ni se fellerit: quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal. Educat ergo subditû adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaque pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. illa gaudet eius specie, miraturque sese ipsam, quòd talem pepererit: suos comparatione eius damnat, vt alienos, absumique etiam se inspectante patitur, donec corripiat ipsam quoque iam volandi potens. Nulla tum auium suauitate carnis comparatur illi.

^a aspectu cò
lubi potius.

^b Legendi,
Nā minate
quoque infestant
tam ex
vet. cod. tū ex
Arist. Hist. animal. lib. 9.
cap. 29.

De Miluis.

CAP. X.

Milui ex eodem accipitrum genere, magnitudine differunt. Notatum in his, rapacissimam & famelicam semper alitem nihil esculenti rapere vnquam ex funerum ferulis, nec Olympiæ ex ara. Ac ne ferentium quidem manibus, nisi lugubri municipiorum immolantium ostento. Iidem videntur artem gubernandi docuisse caudæ flexibus, in cælo monstrante natura, quid opus esset in profundo. Milui & ipsi hybernis mensibus latent, non tamen ante hirundinem abeuntes. Traduntur autem & à solstitiis affici podagra.

Digestio auium per genera.

CAP. XI.

Volucrum prima distinctio pedibus maximè constat. Aut enim ad uncas unguibus habent, aut digitos, aut palmipedum in genere sunt, vt anseres, & aquaticæ ferè aues. Ad uncas unguibus habentia, carne tantum vescuntur ex parte magna.

De inauspicatis auibus, cornice, coruis, bubone.

CAP. XII.

Cornices & alio pabulo. Atque duritiem nucis rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasve iaciunt iterum ac sæpius, donec quassatam perfringere queât. Ipsa ales est inauspicatæ garrulitatis, à quibusdam tamen laudata. Ab Arcturi sidere ad hirundinum aduentum notatur eam in Mineruæ lucis templisque rarò, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis. Præterea sola hæc etiam volantes pullos aliquandiu pascit: inauspicatissima fœtus tempore, hoc est, post solstitium. Cæteræ omnes ex eodem genere pellunt nidis pullos, ac volare cogunt, sicut & corui: qui & ipsi non carne tantum aluntur, sed robustos quoque fœtus suos fugant longius. Itaque paruis in vicis non plus bina coniugia sunt: circa Cranonem quidem Thessaliæ singula perpetuò: genitores soboli loco cedunt. Diuersa in hac, & supra dicta alite quædam. Corui ante solstitium generant, iidem ægescunt sexagenis diebus, siti maximè, antequam fici coquantur autumno. Cornix ab eo tempore corripitur morbo. Corui pariunt cum plurimum quinos. Ore eos parere aut coire vulgus arbitratur: ideòque grauidas, si ederint coruinum ouum, per os partum reddere: atque intotum, difficulter parere, si tecto inferantur. Aristoteles negat, non hercule magis, quam in Ægypto ibim: sed illam exosulationem, quæ sæpe cernitur, qualem in columbis, esse. Corui in auspiciis soli videntur intellectum habere significationum suarum. nam cum Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Atticâ regione volauerunt. Pessima eorum significatio, cum glutunt vocem velut strangulati. Vncos unguibus & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo, vlulæ. Omnium horum hebetes interdium oculi. Bubo funebris, & maximè abominatus, publicis præcipuè auspicijs, deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa: noctis monstrum, nec

^c Vetus cod.
Cornices &
alio pabulo
vt que duritiem
nucis
et.

cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in urbibus aut omnino in luce visus, dirum ostentum est. Priuatorum domibus infidentem plurimis scio non fuisse feralem. Volat nunquam, quò libuit, sed transuersus aufertur. Capitolij cellam ipsam intrauit Sex. Papellio Iltro, L. Pedanio Coss. propter quod nonis Martiis vrbs lustrata est eo anno.

De incendiaria aue.

CAP. XIII.

Inuspicata est & incendiaria auis, propter quam sæpenumero lustratã urbem in Annalibus inuenimus, sicut L. Cassio. C. Mario Cos. quo anno & bubone viso lustrata est. Quæ sit auis ea, nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur, incendiariam esse, quæcunque apparuerit carbonem ferens ex aris, vel altaribus. Alij spinturnicem eam vocant: sed hæc ipsa quæ esset inter aues, qui se scire diceret, non inueni.

De Liuina.

CAP. XIII.

Liuinam quoque auem ab antiquis nominatam, animaduerto ignorari. Quidam clamatoriam dicunt, Labeo prohibitoriam. Et apud Nigidiũ subis appellatur auis, quæ aquilarum oua frangat.

De auibz incognitis.

CAP. XV.

Sunt præterea complura genera depicta in Hetrusca disciplina, seculis non visa: quæ nunc defecisse mirum est, cum abundant etiam, quæ gula humana populatur.

De auibz nocturnis.

CAP. XVI.

Externorum de auguriis peritissimè scripsisse Hylas nomine putatur. Is tradit noctuam, bubonem, picum arbores cauantem, trogonem, cornicem, à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua, posteriorem partem corporum fouendam matri applicent.

De noctuis.

CAP. XVII.

Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circumdata multitudine, resupinæ pedibus repugnant, collectæque in arcum, rostro & unguibus totæ teguntur. Auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumque partitur. Noctuas sexagenis diebus hyemis cubare, & nouem voces habere, tradit Nigidius.

De pico Martio.

CAP. XVIII.

Sunt & parua aues vncorum unguium, vt pici, Martio cognomine insignes, & in aspiciis magni. Quo in genere arborum cauatores, scandentes in subrectum feliũ modo: illi verò & supini, percussi corticis sono, pabulum, subesse intelligunt. Pullos in cauis educant auium soli. Adactos cauernis eorum à pastore cuneos, admota quadam ab his herba, elabi creditur vulgò. Trebius autor est, clauum cuneumve adactum, quanta libeat vi, arbori in qua nidum habeat, statim exilire, cum crepitu arboris, cum infederit clauo aut cuneo. Ipsi principales Latio sunt in auguriis, à rege qui nomẽ huic aui dedit. Vnum eorum præscitum trãsire non queo. In capite Prætoris vrbanus L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, sedit ita placidè, vt manu prehenderetur. Respondere vates, exitium imperio portendi, si dimitteretur: at si exanimaretur, Prætori. Et ille autem protinus concerpit: nec multò post impleuit prodigium. Vescuntur & glande in hoc genere, pomisque multæ, sed quæ carne tantum non viuunt, excepto miluo: quod ipsum in auguriis dirum est.

De vncos ungues habentibus & digitos.

CAP. XIX.

Vncos ungues habentes omnino non congregantur, & sibi quæque prædantur. Sunt autem omnes ferè altiuolæ præter nocturnas: & magis, maiores. Omnibus alæ grandes, corpus exiguum. Ambulant difficulter. In petris rarò consistunt, curuatura unguium prohibente. Nunc de secundo ordine dicamus, qui in duas diuiditur species, oscines, & alites: illarum generi cantus oris, his magnitudo differentiam dedit. Itaque præcedent & ordine.

De Pauonibus, & quis eos primus cibi causa occiderit.

CAP. XX.

Omnesque reliquas in his pauonum genus, cum forma, tum intellectu eius & gloria. Gemmantes laudatus expandit colores, aduerso maximè Sole, quia sic fulgentius

tius radiant. Simul vmbrae quosdam percussus caeteris, qui in opaco clariùs micant, conchata quaerit cauda: omnesque in aceruum contrahit pennarum, quos spectari gaudet oculos. Idem cauda annuis vicibus amissa cum foliis arborum, donec renascatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens quaerit latebram. Viuit annis xxv. Colores incipit fundere in trimatu. Ab autoribus non gloriosum tantum animal hoc traditur, sed & maleuolum, sicut anser verecundum: quoniam has quoque quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi. Pauonem cibi gratia Romae primus occidit Orator Hortensius, adituali coena sacerdotij. Saginare primus instituit circa nouissimum piraticum bellum M. Aufidius Lurco, exque eo quaestu reditus festertium sexaginta M. habuit.

10 *De Gallis, & quomodo castrentur, & de gallinaceo locuto.* CAP. XXI.

Proximè gloriam sentiunt & hi nostri vigilantes nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit. Norunt sidera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia ad curas laborumque reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemque venientem nuntiant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum. Imperitant suo generi, & regnum, in quacunque sunt domo, exercet. Dimicatione paritur hoc quoque inter ipsos, velut ideo tela agnata cruribus suis intelligentes: ^a nec finis saepe commorientibus. Quod si palma contingit, statim in victoria canunt, seque ipsi principes testantur. Victus occultatur silens, aegreque seruitium patitur. Et plebs tamen aequè superba graditur ardua ceruice, cristis celsa:

20 caelumque sola volucrum aspicit crebro, in sublime caudam quoque falcata erigens: itaque terrori sunt etiam leonibus ferarum generosissimis. Iam ex his quidam ad bella tantum & praelia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt, Rhodum, ac Tanagram. Secundus est honos habitus Melicis, ac Chalcidicis, ut planè dignæ aliti tantum honoris prebeat Romana purpura. Horum sunt tripudia solistima. Hi magistratus nostros quotidie regunt, domosque ipsis suas claudunt aut referant: hi fasces Ro. impellunt aut retinent, iubent acies aut prohibet, victoriarum omnium toto orbe partarum auspices: hi maximè terrarum imperio imperant, extis etiam fibrisque haud aliter quam opimæ ^b victoriae, Diis grati. Habent ostenta & ^c praeposteri eorum vespertinique catus. Naque totis noctibus canendo, Boeotiis nobilem illam aduersus Lacedaemonios praesagiuerunt victo-

30 riam, ita coniecta interpretatione, quoniam victa ales illa non caneret. Desinunt canere castri: quod duobus fit modis, lumbis adustis cadente ferro, aut imis cruribus: mox hulcere oblito figlina creta: facilius ita pinguescut. Pergami omnibus annis spectaculum gallo- rum publicè editur, ceu gladiatorum. Inuenitur in Annalibus, in Ariminensi agro, M. Lepido, Q. Catulo Coss. in villa Gallerij locutum gallinaceum, semel, quod equidè sciam.

De Anseribus, & quis primus iecur anserinum comederit, & de adipe anserino Comageno.

CAP. XXII.

Est & anseri vigil cura, Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus. Quamobrem cibaria anserum Censores in primis locant. Quin & fama amoris, Argis dilecta forma pueri nomine Oleni, & Glaucis Ptolemæo regi cithara canentis, quam eodem tempore & aries adamasse proditur. Potest & sapientiae videri intellectus iis esse. Ita comes perpetuo adhæsisse Lacydi philosopho dicitur, nusquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digressus. Nostri sapientiores, qui eos iecoris bonitate nouere. Fertilibus in magnam amplitudinem crescit: exemptum quoque lacte mulso augetur. Nec sine causa in quaestione est, quis primus tantum bonum inuenit, Scipio Metellus vir Cōsularis, an ^d M. Sestius eadem aetate eques Ro. Sed (quod constat) Messalinus Cotta, Messalæ Oratoris filius, palmas pedum ex his torrere, atque patinis cum gallinaceorum cristis condire reperit, Tribuetur enim à me culinibus cuiusque palma cum fide. Mirum in hac alite, à Morinis vsque Romam pedibus venire. Fessi proferuntur ad primos: ita caeteri stipatione naturali propellunt eos. Candidorum alterum vectigal in pluma. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rursus plumigeri vestiuntur: molliorque, quæ corpori quam proxima: & è Germania laudatissima. Candidi ibi, verum mino-

97. Valles. c. 55.
De sac. Phil. p.
323.

^a nec finis
sæpe, nisi commorientibus,

^b Victimæ,
legendum, non
victoriae,
^c praepropari

^d Reclius, M.
Sestius ex Var-
rone Rei rus. li.
3. cap. 10.

res, ganzæ vocantur. Pretium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunque auxiliorum præfectis, à vigili statione ad hæc aucupia dimissis cohortibus totis. Eoquæ deliciae processere, vt sine hoc instrumento durare iam ne virorum quidem ceruices possint. Aliud reperit Syriæ pars, quæ Comagene vocatur: adipem eorum in vase æreo cum cinnamo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratum, ad vsum præclari medicaminis, quod ab gente dicitur Comagenum. Anserini generis sunt chenalopeces, & quibus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes, fero ansere minores. Decet tetraonas suus nitor, absolutaque nigritia, in superciliis cocci rubor. Alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit. Nec vlla ales excepto struthiocamelo maius corpore implens pondus, in tantum aucta, vt in terra quoque im-
10 mobilisprehendatur. Gignunt eos Alpes, & septentrionalis regio. In auariis saporè perdunt. Moriuntur contumacia spiritu reuocato. Proximæ eis sunt, quas Hispania aues ardas appellat, Græcia otidas, damnatas in cibis. Emissa enim ossibus medulla, odoris tardium extemplo sequitur.

De Cruibus, Ciconiis, Oloribus, & peregrinis auibus, & Coturnicibus, & Clotte. CAP. XXIII.

Inducias habet gens Pygmæa abscessu gruum (vt diximus) cum iis dimicantium. Immensus est tractus, quo veniunt, si quis reputet à mari Eoo. Quando proficiscantur consentiunt: volant ad prospiciendum altè: ducem, quem sequantur, eligunt: in extremo agmine per vices, qui acclament, dispositos habet, & qui gregè voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno & decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Eadem mansuetæ lasciuunt, gyrosque quosdam indecorò cursu vel singulè peragunt. Certum est, Pontum transuolaturas, primùm omnium angustias petere, inter duo promontoria Criu metopon, & Carabin: mox saburra stabiliri. Cùm medium transferint, abiici lapillos è pedibus: cùm attigerint continentem, & è gutture harenam. Cornelius Nepos, qui Diui Augusti principatu obiit, cùm scriberet turdos paulò antè cæptos saginari, addidit, ciconias magis placere, quàm grues: cùm hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigisse. Ciconiæ quonam è loco veniant, aut quò se referant, incompertū adhuc est. E longinquo
30 venire non dubium, eodem, quo grues, modo: illas hyemis, hæc æstatis aduenas. Abitura congregantur in loco certo: comitatæque sic, vt nulla sui generis relinquatur, nisi captiua & serua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo vidit agmen discedentiū, cùm discessurum appareat: nec venire, sed venisse cernimus: vtrunque nocturnis fit temporibus. Et quamuis ultra citræve peruolent, nunquàm tamen aduenisse vsquam, nisi noctu, existimantur. Pythonos comen vocant in Asia patentibus campis, vbi congregatæ inter se cōmurmurant, eamque quæ nouissima aduenit, lacerant, atque ita abeunt. Notatum, post Idus Augusti non temerè visas ibi. Sunt qui ciconiis non inesse linguas confirmet. Honos iis serpentium exitio tantus, vt in Thessalia capitale fuerit occidisse, eademque legibus pœna, quæ in homicidam. Simili anseres quoque & olores ratione commeat: sed horum volatus cernitur: liburnicarum more rostrato impetu feruntur, faciliùs ita findentes aëra, quàm si recta fronte impellerent: à tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur agmen, largèque impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus: fessos duces ad terga recipiunt. Ciconiæ nidos eosdem repetunt: genitricum senectam inuicem educant. Olorum morte narratur flebilis cantus, falso, vt arbitror, aliquot experimentis. Iidè
40 mutua carne vescuntur inter se. Verùm hæc commeantium per maria terrasq; peregrinatio non patitur differri minores quoque, quibus est natura similis: vt cunque enim supra dictas magnitudo & vires corporum inuitare videri possunt. Coturnices antè etiam semper adueniunt, quàm grues, parua auis, & cùm ad nos venit, terrestris potiùs, quàm sublimis. Aduolant & hæc simili modo non sine periculo nauigantium, cū appropinquauere terris. Quippe velis sæpè insidunt, & hoc semper noctu merguntq; nauigia. Iter est
50 his per

his per hospitia certa. Austro non volant, humido scilicet & grauiore vento. Aura tamen vehi volunt, propter pondus corporum, virésque paruas. Hinc volantium illa cōquestio labore expressa. Aquilone ergo maximè volant ortyometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum sollicitant: abeuntque vnà persuasæ glottis, & otis, & cychramus. Glottis prælongam exerit linguam: vnde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione anidè profectam, pœnitentia in volatu cum labore scilicet subit. Reuerti incomitatam piget, & sequi: nec vnquam plus vno die pergit: in proximo hospitio deserit. Verùm inuenitur alia, antecedente anno relicta: simili modo in singulos dies. Cychramus perseuerantior festinat etiam peruenire ad expetitas sibi terras. Itaque noctu is eas excitat, admonetque itineris. Otis bubone minor est, noctuis maior, auribus plumeis eminentibus: vnde & nomē illi: quidam Latine a sionem vocant: imitatrix aliàs auis ac parasita, & quodam genere saltatrix. Capitur haud difficulter, vt noctuæ, ^a intenta in aliquo circumeunte alio. Quod si ventus agmē aduerso flatu cœperit inhibere, pondusculis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ volant. Coturnicibus ^b veneni semen gratissimus cibus: quam ob causam eas damnauere mēsæ, simulque comitalem propter morbum despui suctum, quæ solæ animalium sentiunt, præter hominem.

^a scripti co-
paulò aliter,
sed eodem sen-
su: Intenta in
aliquem cir-
cumeunte a-
lio.
^b veratri

De Hirundinibus, Merulis, Turdis, & Sturnis, Turturibus & Palumbis.

CAP. XXIII.

Abeunt & hirundines hybernis mensibus, sola carne vescens auis ex iis quæ ad uncas vngues non habent: sed in vicina abeunt, apricos secutæ montium recessus: inuētæque iam sunt ibi nudæ atque deplumes. Thebarum tecta subire negantur, quoniam vrbs illa sapius capta sit: nec Bizæ in Thracia, propter scelera Terei. Cecina Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in urbem secum auferens, victoriæ nuntias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in Annalibus suis, cum obsideretur præsidium Romanum à Ligustinis, hirundinem à pullis ad se allatam: vt lino ad pedem eius alligato nodis significaret, quoto die adueniēte auxilio eruptio fieri deberet. Abeūt & merulæ, turdique, & sturni simili modo in vicina. Sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, visi sæpe ibi, quò hybernium pabulum petunt: itaque in Germania hyeme maximè turdi cernuntur. Verius turtur occultatur, pennasque amittit. Abeunt & palumbes, quoniam & in iis incertum. Sturnorum generi proprium cateruatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus. Volucrum soli hirundini flexuosi volatus, velox celeritas: quibus ex causis neque rapinæ cæterarum alitum obnoxia est. Eadem demum sola auium non nisi in volatu pascitur.

Quæ auium perennes, quæ semestres, quæ trimestres.

CAP. XXV.

Temporum magna differentia auibus. Perennes, vt columbæ: semestres, vt hirundines: trimestres, vt turdi & turtures, & quæ, cum fœtum eduxere, abeunt, vt galguli, ⁴⁰vpupæ.

De auibus mira.

CAP. XXVI.

Autores sunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Æthiopia aues, & conflagrare ad Memnonis tumulum, quas ob id Memnonidas vocant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Æthiopia circa regiam Memnonis, exploratum sibi Cremutius tradit. Simili modo pugnant Meleagrides in Bœotia. Africa hoc est gallinarum genus, gibberum, variis sparsum plumis: quæ nouissimæ sunt peregrinarum auium in mēsas receptæ propter ingratum virus. Verùm Meleagri tumulus nobiles eas fecit.

De auibus seleucidibus.

CAP. XXVII.

Seleucides aues vocantur, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus. Nec vnde veniant quòve abeant, compertum, nunquam conspectis, nisi cum præsidio earum indigetur.

De ibi.

CAP. XXVIII.

INuocant & Ægyptij ibes suas contra serpentium aduentum: & Elei Myiagrō Deum, muscarum multitudine pestilentiam adferente: quæ protinus intereunt, qua litatū est illi die.

Quæ aues in quibus locis non sunt, & quæ mutant colorem & vocem, & de lusciniis.

CAP. XXIX.

SEd in secessu auium & noctuæ paucis diebus latere traduntur: quarum genus in Creta insula non est: etiam si qua inuecta sit emoritur. Nam hæc quoque mira naturæ differentia: alia aliis locis negat, tanquam genera frugum fruticumque, sic & animalium: non nasci, translaticium: inuecta emori, mirum. Quid est illud vnius generis saluti aduersum quæve ista naturæ inuidia? aut qui terrarum dicati auibus termini? Rhodus aquilam non habet. transpadana Italia iuxta Alpes Larium lacum appellat, amœnum arbusculo, agro, ad quem ciconiæ non permeant: sicuti nec octauum circa lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu, examina gracculorum monedularumque, cui soli aui furcitas auri argentique præcipue mira est. Picus Martius in Tarentino agro negatur esse. Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem versus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes cauda variæ appellantur. Proprium his caluescere omnibus annis, cum serantur rapa. Perdices non transuolant Bœotia fines in Attica: nec vlla avis in Ponto, insula qua sepultus est Achilles, sacratam ei ædem. In Fidenate agro iuxta urbem ciconiæ nec pullos nec nidum faciunt. At in agrum Volaterranum palumbium vis è mari quotannis aduolat. Romæ in ædem Herculis in foro Boario, nec muscæ, nec canes intrant. Multa præterea similia, quæ prudens subinde omitto in singulis generibus, fastidio parcens: quippe cum Theophrastus tradat inuectitias esse in Asia etiam columbas, & pavones, & coruos, & in Cyrenaica vocales ranas. Alia admiratio circa oscines: ferè mutant colorem vocemque tempore anni, ac repente fiunt aliæ: quod in grandiore alitū genere grues tantum. Eæ enim senectute nigrescunt. Merula ex nigra rufescit, canit ætate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Rostrum quoque anniculis in ebur transfiguratur, duntaxat maribus. Turdis color ætate circa ceruicem varius, hyeme concolor. Lusciniis diebus ac noctibus continuis xv. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta vox tam paruo in corpore sculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur, intorto: promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus, ubi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tiliarum tormentis ars hominum excogitauit: vt non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infantis. Ac ne quis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, nec iidem omnibus, sed sui cuique. Certant inter se, palamque animosa contentio est. Vincta morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente, quam cantu. Meditantur aliæ iuniores, versusque quos imitetur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, vicibusque reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo seruorum illis pretia sunt, & quidem ampliora, quam quibus olim armigeri parabantur. Scio sestertiis sex, candidam alioquin, quod est propè inusitatum, venisse, quæ Agrippinæ Claudij principis coniugi dono daretur. Visum iam sæpe, iussas canere cœpisse, & cum symphonia alternasse: sicut homines repertos, qui sonum earum, addita in transversas harundines aqua, foramen inspirantes, linguæve parua aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Sed eæ tæta tamque artifices argutia à xv. diebus paulatim desinunt, nec vt fatigatas possis dicere aut satiatas. Mox æstu aucto in totum alia vox fit, nec modulata, aut varia. Mutatur & color. Postremo hyeme ipsa non cernitur. Linguis earum tenuitas illa prima non est, quæ cæteris auibus. Pariunt vere primo cum plurimum fœna oua. Alia ratio ficedulis. Nam formâ simul coloremque mutant.

^a Aliis, Amœnum arbusculo, agro, ad quem ciconiæ non permeant: sicuti nec octauum circa lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu, examina gracculorum monedularumque, cui soli aui furcitas auri argentique præcipue mira est.

^b Sunt qui hic, sonum legere malint, quam formam Aristotelis auctoritate adducti, lib. 9. Hist. animal. cap. 4.

mutant. Hoc nomen non nisi autumnō habent: postea melancoryphi vocantur. Sic & erithacus hyeme, idem phœnicurus æstate. Mutat & vpupa, vt tradit Æschylus Poëta, obfcœna aliàs pastu auis, crista visenda plicatili, contrahens eam subrigensque per longitudinem capitis. Oenanthe quidem etiam statos latebræ dies habet, ex oriente Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodit: quod miremur, ipsis diebus vtrunque. Chloriō quoque, qui totus est luteus, hyeme non visus, circa solstitia procedit.

De merulis.

CAP. XXX.

Merulæ circa Cyllenen Arcadiæ, nec vsquam aliubi, candidæ nascuntur. Ibis circa Pelusium tantum nigra est, cæteris omnibus locis candida.

Tempus auium geniturae.

CAP. XXXI.

Oscines, præter exceptas, non temerè fœtus faciunt ante æquinoctium vernum, aut post autumnale: ante solstitium autem dubios, post solstitium vitales.

De halcyonibus, & de diebus earum nauigabilibus, & gaudiis, & mergis.

CAP. XXXII.

EO maximè sunt insignes halcyones. Dies earum partus, maria, quique nauigant, nouere. Ipsa auis paulò amplior passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admittis pennis, collo gracili ac procerō. Alterum genus earum magnitudine distinguitur & cantu. Minores in harundinetis canunt. Halcyonem videre rarissimum est, nec nisi Vergiliarum occasu, & circa solstitia brumamve, naue aliquando circumuolata statim in latebras abeuntem. Fœtificant bruma, qui dies halcyonides vocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maximè. In reliquis partibus est quidem mitius pelagus, Siculum vtique tractabile. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Nidi earum admirationem habent pilæ figura, paulum eminenti ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine: ferro intercædi non queunt, franguntur ictu valido, vt spuma arida maris. Nec vnde cõfingantur, inuenitur. Putant^a ex spinis aculeatis: piscibus enim viuunt. Subeunt & in amnes. Pariunt oua quina. Gaudiæ in petris nidificant, mergi & in arboribus. Pariunt plurimum terna: sed gaudiæ æstate, mergi incipiente vere.

De auium solertia in nidificando, hirundine, argatili, cinnamologis, & perdicibus.

CAP. XXXIII.

Halcyonum nidi figura, reliquarum quoque solertiæ admonet: neq; alia parte ingenia auium magis admiranda. Hirundines luto construunt, stramento roborant. Si quando inopia est luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem spargunt. Ipsum verò nidum mollibus plumis floccisque consternunt tepefaciendis ouis, simul ne durus sit infantibus pullis. In fœtu summa æquitate alternant cibum. Notabili munditia egerunt excrementa pullorum: adultioresque circummagi docent, & foris saturitatem emittere. Alterum genus hirundinum est rusticarum & agrestium, quæ raro in domibus, diuersos figura, sed eadem materia confingunt nidos, totos supinos, faucibus porrectis in angustum, vtero capaci: mirum qua peritia & occultandis habiles pullis, & substernendis molles. In Ægypti Heracleotico ostio molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadij ferè vnus spatium: quod humano opere perfici non posset. In eadē Ægypto iuxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus vernis diebus palea & stramento rostrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus tanto labore, vt multas in opere emori constet. Ea militia illis cum anno redit semper. Tertium est earum genus, quæ ripas excauat, atq; ita internidificat. Harum pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisq; aliis morbis humani corporis mendentur. Non faciunt hæ nidos, migrantq; multis diebus antè, si futurum est vt auctus amnis attingat. In genere parrarum est, cui nidus ex musco arido ita absoluta perficitur pila, vt inueniri non possit aditus. Argatilis appellatur, eadem figura ex lino intertextens. Picorum aliquis suspedit in furculo primis in ramis cyathi modo, vt nulla quadrupes possit accedere. Galgulos quidem ipsos dependentes pedibus fomnum capere con-

^a Legendum videtur, Ex spinis aculeatis. suffragante Arist. Hist. animal. lib. 3. cap. 14.

firmat, quia tutiores ita se sperent. Iam publicum quidem omnium est, tabulata ramorum sustinendo nido providere eligere, cameraque ab imbri, aut fronde protegere densa. In Arabia cinnamologos avis appellatur: cinnami furculis nidificat. Plumbatis eos sagittis decutiunt indigenae, mercis gratia.^a In Scythis avis magnitudine otidis, binos parit, in leporena pelle semper in cacuminibus ramorum suspensa. Picæ cum diligentius visum ab homine nidum sensere, ova transferunt alio. Hoc in his auibus, quarum digiti non sunt accommodati complectendis transferendisque; ovis, miro traditur modo. Namque furculo super binam ova imposito, ac ferruminato alui glutino, subdita ceruice medio, æqua utrinque libra deportant alio. Nec verò iis minor solertia, quæ cunabula in terra faciunt, corporis gravitate prohibita sublimem petere. Merops vocatur, genitores suos reconditos pascens, pallido intus colore pennarum, supernè cyaneo, primori subrutilo. Nidificat in specu sex pedum defossa altitudine. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum, ut contra feras abundè vallentur. Ovis stragulum molli pulvere contumulant, nec in quo loco peperere incubant: neve cui frequentior conuersatio sit suspecta, transferunt alio. Illæ quidem & maritos suos fallunt, quoniã intemperantia libidinis frangunt earum ova, ne incubando detineantur. Tunc inter se dimicant mares desiderio foeminarum: victum aiunt Venerem pari. Id quidem & coturnices, Trogi, & gallinaceos aliquando: perdices verò à domitis feros & novos aut victos iniri promiscuè. Capiuntur quoque pugnacitate eiusdem libidinis, contra aucupis^b indicem exeunte in prælium duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac subinde singuli. Rursus circa conceptum foeminae capiuntur, contra aucupum foeminam^c exeuntes, ut rixando abigant eam. Neque in alio animali par opus libidinis. Si contra mares steterint foeminae, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiæntes autem exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntque; superuolantium^c afflatu, sæpe voce tantum audita masculi. Adeoque vincit libido etiam foetus charitatem, ut illa furtim & in occulto incubas, cum sensit foeminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetque; & ultro præbeat se libidini. Rabie quidem tanta feruntur, ut in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant. Si ad nidum is cœperit accedere, procurrit ad pedes foeta, prægrauem aut delubem sese simulans, subitoque in procurso aut breui aliquo volatu cadit fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum, iam iam prehensurum effugiens, spemque frustrans, donec in diuersum abducat à nidis. Eadem pauore libera, ac materna vacans cura, in sulco resupina gleba se terræ pedibus apprehensa operit. Perdicum vita ad sexdecim annos durare existimatur.

^a nonnulli hic malunt legere: In Scythis avis magna, nomine otis, Aristoteli auctoritatem sequuntur.

^b T. Illicem

^c Melius, olfactu, ad stipulam etiam Aristotele de Genera. anim. lib. 3. cap. 1.

De Columbibus.

CAP. XXXIII.

Ab his columbarum maximè spectantur simili ratione mores iidem: sed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria. Coniugij fidem non violant, communemque seruant domum. Nisi coelebs aut vidua, nidum non relinquit. Et imperiosos mares, subinde etiam iniquos, ferunt: quippe suspicio est adulterij, quamuis natura non sit. Tunc plenum querela guttur, sæuique; rostro ictus, mox in satisfactione exosculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor utrique sobolis æqualis: sæpe & ex hac causa castigatio, pigrius intrante foemina ad pullos. Parturienti solatia & ministeria ex mare. Pullis primò falsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt, præparantes tempestitatem cibo. Proprium generis eius & turturum, cum bibant, colla non resupinare, largèque bibere iumentorum modo.

De Palumbibus.

CAP. XXXV.

Vivere Palumbes ad xx annu, aliquos ad xl. habemus autores, vno tantum incommodo vnguium, eodem & argumento senectæ, qui citra perniciem reciduntur. Cantus omnibus similis atque idem, trino conficitur versu, præterque in clausula gemitu: hyme mutis, vere vocalibus. Nigidius putat, cum ova incubat, sub tecto nominatam palubem relinquere nidos. Pariunt autem post solstitium. Columbæ & turtures octonis annis viuunt.

De passeribus.

CAP. XXXVI.

Contra passeri minimum vitæ, cui salacitas par. Mares negantur anno diutius durare, argumento quia nulla veris initio appareat nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit.

pit. Fœminis longiusculum spatium. Verùm colubis inest quidam & gloriæ intellectus. Nosse credas suos colores, varietatemq; dispositam: quin etiam ex volatu quæritur plaudere in cælo, varièque sulcare. Qua in ostentatione, vt vincitæ, præbentur accipitri, implicitis strepitu pennis, qui nõ nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto volatu in multum velociore. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit.

De Tinnunculo.

CAP. XXXVII.

O B id cum iis habenda est avis, quæ Tinnunculus vocatur. Defendit enim illas, terrè- que accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum vocemque eius fugiât. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum. Feruntque, si in quatuor angulis defodiantur in
10 ollis nouis oblitis, nõ mutare sedem columbas: quod auro infectis alarum articulis quæ-
fiere aliqui, nõ aliter innoxii vulneribus, multiuga alioquin aue. Est enim ars illis inter
se blandiri, & corrumpere alias, furtoque comitatiores reuerti. Quin & internitiæ in re-
bus magnis fuere, epistolas annexas earum pedibus obsidione. Mutinensi in castra Con-
sulû, Decimo Bruto mittente. Quid vallum & vigil obsidio, atque etiam retia amne præ-
tenta profuere Antonio, per cælum eunte nuntio? Et harû amore insaniût multi: super
tectis exædificant turres iis, nobilitatémque singularum & origines narrant, veterem iam
exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianû denariis quadringen-
tis singula paria venditauit, vt M. Varro tradit. Quin & patriam nobilitauere, in Cæpa-
nia grandissimæ prouenire existimatæ. Harum volatus in reputationem cæterarû quo-
20 que volucrum nos impellit.

De volatu & incessu auium.

CAP. XXXVIII.

O Mnibus animalibus reliquis certus & vniufmodi, & in suo cuique genere incessus
est: aues solæ vario meatu feruntur & in terra, & in aëre. Ambulant aliquæ, vt corni-
ces: saliant aliquæ, vt passeres, merulæ: currût, vt perdices, rusticulæ: ante se pedes iaciût,
vt ciconiæ, grues: expandunt alas, pendentésque raro interuallo quatiunt, aliæ crebrius,
sed & primas duntaxat pennas: aliæ & tota latera pandunt: quædam verò maiore ex par-
te compressis volant: percussioque semel aliquæ & gemino ictu aëre ferûtur: vel vt inclu-
sum eum præmentes, eiaculantur sese in sublime, in rectum, in pronû. Impingi putes ali-
quas, aut rursus ab alto cadere has, illas salire. Anates solæ, quæque sunt eiusdem generis,
30 in sublime protinus sese tollunt, atque euestigio cælum petût, & hoc etiam ex aqua. Ita-
que in foueas quibus feras venamur, delapsæ solæ euadunt. Vultur, & ferè grauiores, nisi
ex procurfu, aut altiore cumulo immissæ non euolant, cauda reguntur. Aliæ circumspe-
ctant, aliæ flectunt colla. Nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere pedibus. Sine voce nõ vo-
lant multæ: aut è contrario semper in volatu silent. Subrectæ, pronæ, obliquæ, in latera,
in ora, quædam & resupinæ feruntur: vt si pariter cernantur plura genera, non in eadem
natura meare videantur.

De apodibus.

CAP. XXXIX.

P Lurimum volant, quæ apodes, quia careant vsu pedum: ab aliis cypseli appellantur,
hirundinum specie. Nidificant in scopulis. Hæ sunt, quæ toto mari cernuntur: nec vn-
40 quam tam longo naues, tamque continuo cursu recedunt à terra, vt non circumuolent
eas apodes. Cætera genera residunt & insistent: his quies, nisi in nido, nulla: aut pendent,
aut iacent. Et ingenia æquè varia, ad partum maximè.

De caprimulgis & plateis.

CAP. XL.

C Aprimulgi appellantur grandioris merulæ aspectu, fures nocturni: interdiu enim vi-
su carent. Intran pastorum stabula, caprarumq; vberibus aduolant suctum propter
lactis: qua iniuria vber emoritur, caprisque cæcitas, quas ita mulsero, oboritur. Platea no-
minatur, aduolans ad eas, quæ se in mari mergunt, & capita illarum morsu corripies, do-
nec capturam extorqueat. Eadem cum deuoratis se impleuit conchis, calore ventris co-
ctas euomit, atque ita ex iis esculenta legit, testas excernens.

De ingeniis auium.

CAP. XLI.

V Illaribus gallinis & religio inest. Inhorrescunt edito ouo, excutiuntque sese, & cir-
m

cumactæ purificant, ac festuca aliqua sese & oua lustrant.

De Carduele, & Psittaco, & auibus quæ loquuntur.

CAP. XLII.

Minimæ auium cardueles imperata faciunt, nec voce tantum, sed pedibus & ore pro manibus. Est quæ bouum mugitus imitetur, in Arelatensi agro taurus appellata, alioquin parua. Est quæ equorum quoque hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa imitatur, ad hunc modum se vliscens. Super omnia humanas voces reddunt, psittaci quidem etiam fermocinantes. India hanc auem mittit, psittacen vocat, viridem toto corpore, torque tantum miniato in ceruice distinctam. Imperatores salutat, & quæ accipit verba, pronuntiat, in vino præcipue lasciuia. Capiti eius duritia eadem, quæ rostro. Hoc, cum loqui discit, ferreo verberatur radio: non sentit aliter ictus. Cum deuolat, rostro se excipit, illi innititur, leuioremque se ita pedum infirmitati facit. Minor nobilitas, quia non ex longinquo venit, sed expressior loquacitas, certo generi picarum est. Adamant verba, quæ loquantur. Nec discunt tantum, sed diligunt: meditantisque intra semet, cura atque cogitatione intentionem non occultant. Constat emori victas difficultate verbi, ac nisi subinde eadem audiant, memoria falli: quæretes mirum in modum hilarari, si interim audierint id verbum. Nec vulgaris iis forma, quamuis non spectanda. Satis illis decoris in specie sermonis humani est. Verum addiscere alias negat posse, quam quæ ex genere earum sunt, quæ glande vescantur: & inter eas facilius, quibus quini sunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus vitæ annis. Latior iis est lingua: omnibusque in suo cuique genere, quæ sermonem imitantur humanum: quanquam id penè in omnibus contingit. Agrippina coniunx Claudij Cæsaris turdum habuit (quod nunquam antè) imitantem sermones hominum, cum hæc proderem. Habebat & Cæsares iuuenes sturnum, item luscinias, Græco atque Latino sermone dociles: præterea meditates in diem, & assidue noua loquentes longiore etiam contextu. Docentur secretò, & vbi nulla alia vox misceatur, assidente qui crebro dicat ea, quæ condita velit, ac cibus blandiente.

De Coruorum intelligentia.

CAP. XLIII.

Reddatur & coruis sua gratia, indignatione quoque populi Romani testata, non solum conscientia. Tiberio principe ex foetu supra Castorū ædem genitus pullus, in oppositam sutrinam deuolauit, etiam religione commendatus officinæ domino. Is mature sermoni assuefactus, omnibus matutinis euolans in rostra, in forum versus, Tiberium, dein Germanicum & Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntem populū Rom. salutabat, postea ad tabernam remeans, pluriū annorū assiduo officio mirus. Hunc siue æmulatione^a vicinitatis manceps proximæ sutrinæ, siue iracundia subita, vt voluit videri, excrementis eius imposita calceis macula, exanimauit, tanta plebei consternatione, vt primò pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit, funusque innumeris aliti celebratum exequiis, constructum lectum super Æthiopum duorum humeros, præcedente tibicine, & coronis omnium generum, ad rogam vsque, qui constructus dextra viæ Appiæ ad secundum lapidem, in campo Rediculi appellato, fuit. Ad eò satis iusta causa populo Romano visa est exequiarum, in genium auis, aut supplicij de ciue Romano, in ea vrbe, in qua multorum principum nemo duxerat funus. Scipionis verò Æmiliani post Carthaginem Numantiæque delatas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc gestum M. Seruilio, C. Cestio Coss. ad v. Calend. April. Nunc quoque erat in vrbe Roma, hæc prodente me, equitis Rom. cornix è Bætica, primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atque alia crebro addiscens. Necnon & recens fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Asiæ coruorum opera venantis^b eò quod deuehebat in sylvas eos confidentes corniculis humerisque: illi vestigabant agebantque, eò perducta consuetudine, vt executem sic comitarentur & feri. Tradendum putauere memoriæ quidam, visum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset: ita descendere pauentem expressisse tali congerie, quantum poturo sufficeret.

De Diomedæis auibus.

CAP. XLIIII.

Nec Diomedæas præteribo aues: Iuba cataractas vocat, eis esse dentes, oculosque igneo

*gfer. i. supra de
luscinia luyntg.
p. 180. n. 50.*

*b In scriptis
codicibus par
ticipio Venā
tis, clauditar
sententia. De
inde sequitur,
Equo deue
hebat in syl
uas eos &c.*

igneo colore, cætero candidis tradens. Duos semper iis duces: alterum ducere agmen, alterum cogere. Scrobes excauare rostro, inde crate consternere, & operire terra, quæ ante fuerit egesta: in his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus: orientem spectare, quibus exeant in pascua: occasum, quibus redeant. Aluum exoneraturas subuolare semper, & contrario flatu. Vno hæ in loco totius orbis visuntur, in insula, quam diximus nobilem Diomedis tumulo atque delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes. Aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, velut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemque eam quotidie pleno gutture madentibus pen-
 nis perluunt atque purificant: vnde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies
 10 mutatos.

Quæ animalia nihil discant.

CAP. XLV.

Non omittendum est, cum de ingeniis differimus, è volucribus hirūdines esse indo-
 ciles, è terrestribus mures: cum elephanti iussa faciant, leones iugum subeant, in mari vituli, totque piscium genera mitescant.

De potu auium.

CAP. XLVI.

Bibunt aues suctu, ex his quibus longa colla, intermittentes, & capite resupinato velut infundentes sibi. Porphyrio solus morfu bibit. Idem est proprio genere, omnem cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum, veluti manu, afferens. Laudatissimi in Comagene. Rostra iis & prælonga crura rubent.

20 *De himantopode, & onocrotalis, & de peregrinis auibus.* CAP. XLVII.

Hæc quidem & himantopodi, multo minori, quanquam eadem crurum altitudine: nascitur in Ægypto. Insistit ternis digitis. Præcipue ei pabulum muscæ. Vita in Italia paucis diebus. Grauiores omnes fruge vescuntur, altiuolæ carne tantum. Inter aquaticas mergi soliti sunt deuorare, quæ cæteræ reddunt. Olorum similitudinem onocrotali habent: nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri generis. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira vt sit capacitas. Mox perfecta rapina, sensim inde in os reddita, in veram aluum ruminantis modo refert. Gallia hos septentrionali proxima Oceano mittit. In Hercynio Germaniæ saltu inusitata genera alitum accipimus, quarum plumæ ignium modo colluceant noctibus: in cæteris nihil præter nobilitatem longinquitate factam, memorandum occurrit.

De multarum auium nominibus, & natura.

CAP. XLVIII.

Phalerides in Seleucia Parthorum, & in Asia aquaticarum laudatissimæ: rursus phasianæ in Colchis geminas ex pluma aures submittunt subriguntque. Numidicæ in parte Africae Numidia, omnesque iam in Italia. Phœnicopteri linguam præcipui saporis esse, Apicius docuit, nepotum omnium altissimus gurgis. Attagen maximè Ionijs celebratur, vocalis aliàs, captus verò obmutescens, quodam existimatus inter raras aues. Iam & in Gallia Hispaniæque capitur, & per Alpes etiam, vbi & phalacrocoraces aues, Balearium insularum peculiare: sicut Alpium pyrrhocorax, luteo rostro: & præcipuo sapore lagopus, pedes leporino villo nomen ei hoc dedere, cætero candidæ, columbarum magnitudine. Non extra terram eam vesci facillè, quâdo nec viua mansuescit, & corpus occisè statim marcescit. Est & alia nomine eodem, à coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu cibus gratissima. Visam in Alpibus ab se peculiarem Ægypti ibi M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit.

De nouis auibus & fabulosis.

CAP. XLIX.

Venere in Italiã Bebriacensibus bellis ciuilibus trans Padum & nouæ aues (ita enim adhuc vocantur) turdorum specie, paulum infra columbas magnitudine, sapore gratæ. Balearum insulæ nobiliorem etiam supra dicto porphyriorem mittunt. Ibi & buteo accipitrum generis in honore mensarum est: item vipiones: sic enim vocant minorem gruem. Pegasos equino capite volucres, & gryphas aurita aduncitate rostri, fabulosos reor: illos in Scythia, hos in Æthiopia, Equidem & ^{a T. tr. gopa-}tragopanadè, de qua plures affir-
 50 mant, maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentè, ferruginei coloris, tantum
 na,

capite phœniceo. Nec Sirenes impetrauerint fidem: licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India esse: mulcerique earum cantu, quos grauatos somno laceret. Qui credit ista, & Melampodi profecto aures lambendo, dedisse intellectum auium sermonis dracones non abnuet: vel quæ Democritus tradit, nominando aues, quarum confuso sanguine serpens gignatur: quem quisquis ederit, intellecturus sit alitum colloquia: quæque de vna aue galerita priuatim commemorat, etiam sine his immensa vitæ ambage circa auguria. Nominantur ab Homero ^ascopes, auium genus: neque harum satyricos motus, cum insident, plerisque memoratos facile conceperim mente: neque ipsæ iam aues ^b nascuntur. Quamobrem de confessis differuisse præstiterit.

^a Odissæ lib. 5.

^b noscitur.

Quis gallinas farcire instituerit. De auariis, & quis ea primus instituerit.

CAP. L.

10

GAllinas farginare Deliaci cœpere: vnde pestis exorta, opimas aues, & suo pte corpore vnctas deuorandi. Hoc primùm antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij Cos. xj. annis ante tertium Punicum bellum, nequid volucrum poneretur præter vnâ gallinam, quæ non esset altilis: quod deinde caput translatum per omnes leges ambulauit. Inuentumque diuerticulum est, in fraude earum gallinaceos quoque pascendi lacte madidis cibis: multò ita gratiores approbantur. Fœminæ quidem ad farginam non omnes eliguntur, nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes, vt clunes spectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatata repositoria occupent. Dedere & Parthi cocis suos mores. Nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet: hic clune, alibi pectore tantùm laudatis. Auaria primus instituit, inclusis omnium generum auibus, ^c M. Lælius Strabo Brundisij equestis ordinis. Ex eo cœpimus ^d carcere animalia cœercere, quibus natura cœelum assignauerat.

^c Legendum videtur, M. Lenius, ex Varronis de re rust. lib. 3. cap. 5. Vnde locum hunc mutuatus est Plin.

De Æsopi patina. vid. Græc. 4. p. 58.

CAP. LI.

Maximè tamen insignis est in hac memoria, Clodij Æsopi tragici histrionis patina, sexcentis H-s. taxata: in qua posuit aues cantu aliquo, aut humano sermone vocales, nummis sex singulas cœemptas: nulla alia inductus suauitate, nisi vt in his imitationem hominis manderet, ne quæstus quidè suos reueritus illos opimos & voce meritos, dignus prorsus filio, à quo deuoratas diximus margaritas. Non sit tamen (vt verum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis: nisi quod minus est, summas rerum naturæ opes, quàm hominum linguas, cœnasse.

De generatione auium, & præter aues quæ quadrupedes oua pariunt.

CAP. LII.

Generatio auium simplex videtur esse, cum & ipsa sua habeat miracula, quoniam & quadrupedes oua gignunt, chamæleontes, lacertæ, & quæ diximus inter serpentes. Pennatorum autem infœcunda sunt, quæ ad uncas habent ungues, cenchris sola ex his supra quaterna edit oua. Tribuit hoc auium generi natura, vt fœcundiores essent fugaces earum, quàm fortes. Plurima pariunt struthiocameli, gallinæ, perdices, fali. Coitus auibus duobus modis: fœmina humi confidente, vt in gallinis: aut stante, vt in gruibus. Oorum alia sunt candida, vt columbis, perdicibus: alia pallida, vt aquaticis: ^d alia punctis distincta, vt meleagridi: alia rubri coloris, vt phasianis, cenchridi. Intus autem omne ouum volucrum bicolor. Aquaticis lutei plus, quàm albi, idque ipsum magis luridum, quàm ceteris. Piscium vnus color, in quo nil candidi. Auium oua ex calore fragilia, serpentium ex frigore lenta, piscium ex liquore mollia. Aquatiliū rotunda, reliqua ferè fastigio cacuminata. Exeunt à rotundissima sui parte, dum pariuntur, molli putamine, sed protinus durefcente, quibuscunque emergunt portionibus. Quæ oblonga sint oua, gratioris saporis putat Horatius Flaccus. Fœminam edunt, quæ rotundiora gignuntur, reliqua marè. Umbilicus ouis à cacumine inest, ceu gutta eminens in putamine.

^d Legendum, alia punctis distincta, vt meleagridi, & Phasianis: alia rubri coloris, vt cenchridi. ex Arist. lib. 6. Hist. animal. cap. 2.

De ouorum generatione, incubatu auium, & coitu.

CAP. LIII.

Quædam omni tempore cœunt, vt gallinæ, & pariunt, præterquam duobus mensibus hyemis brumalibus. Ex iis iuuentæ plura, quàm veteres, sed minora: & in eodè foetu prima ac nouissima. Est autem tanta fœcunditas, vt aliquæ & sexagena pariunt, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum, vt effœctæ moriantur. Hadrianis laus maxima.

maxim
mense.
femel.
rant. A
na euul
guinea
tes: in
Cibus e
te maior
mo die,
plumesc
caput. V
animalia
vt Corn
di. Plus
ra ante v
tantòqu

O Va
ci i
men ca
rilia exil
fluitat: it
niam no
nam, qu
te vnder
pitris a
rum pol
gnunt, v
tare solit

Iulia A
lem sex
cùm dep
falso aug
paleis ign
ret foetus
rantur &
facientes
40 admirat
uocantis:

Gallin
ore r
vno. Ad r
nigræ. Est
bus certa

Nimici
pus. Me
na per tr

maxima. Columbæ decies anno pariunt, quædam & undecies: in Ægypto etiam brumali mense. Hirundines, & merulæ, & palumbi, & turtures bis anno pariunt: cæteræ aues ferè semel. Turdi in cacuminibus arborum luto nidificantes, pene cõtextim, in secessu generant. A coitu x. diebus oua maturefcunt in vtero. Vexatæ autem gallinæ & colubæ penna euulsa, aliavè simili iniuria, diutius. Omnibus ovis medio vitelli parua inest velut sanguinea gutta, quod esse cor auium existimant, primùm in omni corpore id gigni opinantes: in ovo certè gutta salit, palpitâtque. Ipsum animal ex albo liquore oui incorporatur. Cibus eius in luteo est. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compressi capite maiores. Increscente pullo, candor in medium vertitur, luteum circũfunditur. Vicefimo die, si moueatur ouum, iam viuentis intra putamè vox auditur. Ab eodem tempore plumescit, ita positus, vt caput supra dextrum pedem habeat, dexteram verò alam supra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes nascuntur, contrà quàm reliquæ animalia. Quædã gallinæ omnia gemina oua pariunt, & geminos interdum excludunt, vt Cornelius Celsus auctor est, alterum maiorem. Aliqui negant omnino geminos excludi. Plus vicena quina incubanda subiici vetant. Parere à bruma incipiunt. Optima fœtura ante vernum æquinoctium. Post solstitium nata non implent magnitudinem iustam, tantòque minus, quantò ferius prouenere.

De vitis, & remedijs incubantium.

CAP. LIIII.

OVa incubari intra x. dies edita vtilissimum, vetera aut recentiora infœcunda. Subiici impari numero debent. Quarto die postquam cœpere incubari, si contra lumen cacumine ouorum apprehenso vna manu, purus & vniufmodi perluceat color, sterilia existimantur esse, pròque eis alia substituenda. Et in aqua est experimentum: inane fluitat: itaque sidentia, hoc est plena, subiici volunt. Cõcuti verò experimèto vetât, quoniam non gignant confusis vitalibus venis. Incubationi datur initium post nouam Lunam, quia prius inchoata non proueniant. Celerius excluduntur calidis diebus. Ideo æstate vndeicesimo educunt fœtum, hyeme xxv. Si incubatu tonuerit, oua pereunt: & accipitris audita voce vitiantur. Remediũ contrà tonitrum, clauus ferreus sub stramine ouorum positus, aut terra ex aratro. Quædam autem & citra incubitum, sponte naturæ gignunt, vt in Ægypti fimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracusis tam diu potare solitum, donec cooperta terra fœtum ederent oua. Quin & ab homine perficiuntur.

De augurijs ouorum.

CAP. LV.

IVlia Augusta, prima sua iuuenta Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere virilem sexum admodum cuperet, hoc vsa est puellari augurio, ouum in sinu fouedo, atque cum deponendum haberet, nutrice per sinum tradendo, ne intermitteretur tepor. Nec falsò augurata proditur. Nuper inde fortasse inuentum, vt oua in calido loco imposita paleis igne modico fouerentur, homine versante, pariterque & statò die illinc erumperet fœtus. Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam, dicentis quòd ex quaque esset. Narrantur & mortua gallina mariti earum visi succedentes in vicem, & reliqua fœtæ more facientes, abstinentesque se à cantu. Super omnia est anatum ovis subditis atque exclusis admiratio, primò non planè agnoscentis fœtum: mox incertos incubitus sollicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce.

Quæ gallina optima.

CAP. LVI.

GAllinarum generositas spectatur crista erecta, interdum & gemina primis nigris, ore rubicundo, digitis imparibus, aliquando & super quatuor digitos transuerso vno. Ad rem diuinam, luteo rostro pedibusque, puræ non videntur: ad opertanea sacra, nigræ. Est & pumilionum genus non sterile in iis, quod nõ in alio genere alitum, sed quibus certa fœcunditas rara, & incubatio ovis noxia.

De morbis earum, & remedijs.

CAP. LVII.

INimicissima autem omnium generi pituita, maximeq; inter messis & vindemiæ tempus. Medicina in fame, & cubatus in fumo, vtique si ex lauro aut herba sabina fiat: penna per trãuersas inserta nares, & per omnes dies mota: cibus allium cum farre, aut aqua

a. vetusti
cod. legunt,
Pennis ni-
gris, cætera
rubicunda,
vel. & rectius,
pennis ni-
gris ore, &c.
authoritate
Varronis rei
rust. lib. 3. cap.
9. & Colum.
lib. 8. cap. 2.

perfusus, in qua lauerit noctua, aut cum semine vitis albæ coctus: & quædam alia.

De conceptu & numero fœtus auium.

CAP. LVIII.

Columbæ proprio ritu osculantur ante coitum. Pariunt ferè bina oua: ita natura moderatè, vt aliis crebrior sit partus, aliis numerosior. Palumbes & turtures plurimum terna: nec plus quàm bis ferè pariunt: atque ita, si prior fœtus corruptus est: & quâuis tria pepererint, nunquam plus duobus educunt. Tertium quod irritum est, vrinum vocant. Palumbes incubat fœmina post meridiana in matutinum, cætero mas. Columbæ marem semper & fœminam pariunt, priorem marem, postridie fœminam. Incubât in eo genere ambo, interdum mas, noctu fœmina. Excludunt x. die. Pariunt à coitu quinto. Æstate quidem interdum binis mensibus terna edunt paria. nã xvi. die excludunt, statimq; concipiunt. Quare inter pullos sæpe oua inueniuntur, & alij prouolât, alij erumpunt. Ipsi deinde pulli quinque menses fœtificant. Et ipsæ autem inter se (si mas nõ sit) fœminæ æquè saliunt, pariuntque oua irrita, ex quibus nihil gignitur: quæ hypenemia Græci vocant.

97. n. 3u.

De pavone & Anseribus.

CAP. LIX.

Pauo à trimatu parit. Primo anno vnum aut alterum ouum, sequenti quaterna quinave, cæteris duodena, non ampliùs. Intermittens binos dies ternosve parit, & ter anno, si gallinis subiiciantur incubanda. Mares ea frangunt desiderio incubantiũ. Quapropter noctu & in latebris pariunt, aut in excelso cubantes: & nisi molli strato excepta, franguntur. Mares singuli quinque sufficiunt coniugibus. Cum singulæ aut binæ fuere, corrumpitur falacitate fœcunditas. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius vice-²⁰ simo. Anseres in aqua coeunt, pariunt vere: aut si bruma coiure, post solstitium, quadraginta propè. Bis anno, si priorem fœtum gallinæ excludant: aliàs plurima oua fedecim. paucissima septem. Si quis furripiat, pariunt, donec rumpantur. Aliena non excludunt. Incubanda subiici vtilissimum i. x. aut x. j. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus. Si vero tepidiores sint, ^b viginti quinque. Pullis eorum vrtica contactu mortifera. Nec minus auiditas, nunc satietate nimia, nunc suamet vi: quando apprehensa radice, morfu sæpe conantes auellere, ante colla sua abrumpunt. Contra vrticam remedium est, stramento ab incubatu subdita radix earum.

^a Repone, tricesimo, quæ admodum antea legebatur.

^b vicenis quinque.

De Ardeolis, & quomodo seruentur optimè oua.

CAP. LX.

Ardeolarum tria genera, leucon, asterias, pellos. Hi in coitu anguntur. Mares quidem ³⁰ cum vociferatu sanguinem etiam ex oculis profundunt. Nec minus ægrè pariunt grauidæ. Aquila tricenis diebus incubat, & ferè maiores alites: minores vicenis, vt miluus & accipiter. Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui ægolos vocatur, quaternos: coruus aliquando & quinos: incubant totidem diebus. Cornicem incubantem mas pascit. Pica nouenos, melancoryphus supra xx. parit, semper numero impari: nec alia plures: tanto fœcunditas maior paruis. Hirundini cæci primò pulli, & ferè omnibus, quibus numerosior partus. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere: nec columbæ tantum, sed & gallinæ, perdices, pauones, anseres, chenalopeces. Sunt autem sterilia, & minora, ac minus iucundi saporis, & magis humida. Quidam & vento putant ea generari: qua de causa etiam Zephyria appellantur. Hæc autem vere tantum. Vrina fiunt, incubatione derelicta, quæ alij cynosura dixere. Oua aceto macerata in tantum emolliuntur, vt per annulos transeant. Seruari ea in lomento, aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus, vtilissimum. Sale exinaniri creduntur.

^c Aristoteles Etolium vocat, si emendata sint exemplaria: eumque miluorum generi videtur attribuisse.

Quæ volucrum sola animal pariat, & lacte nutriat.

CAP. LXI.

Volucrum animal parit vespertilio tantum, cui & membranaceæ pinnae vni. Eadem sola volucrum lacte nutrit, vbera admouens: geminos volitat amplexa infantes: secumque deportat. Eidem coxendix vna traditur, & in cibatu culices gratissimi.

De conceptu viperæ & partu, & quæ terrestrium oua pariant.

CAP. LXII.

Rursus in terrestribus oua pariunt serpentes: de quibus nondum dictum est. Coeunt ⁵⁰ complexu, adeo circumuolutæ sibiipsæ, vt vna existimari biceps possit. Viperæ mas caput

caput i
se parit
deinde
patient
incub
na. Sec
Bipe
rium
ni conc
tas in co
mans p
pis, eam
maribu
Quant
hyeme
lyncib
litudin
20 est tã
accend
Supra
dictum
te, fœm
ceruor
sim ad
plexu
Singul
riunt, q
30 Diutius
generar
riunt. Q
ra omni
pes. Infe
tes. Post
nos. Cæ
octauo
ra canes
tempu
40 tur in vi
minæ h
quãdo si
Primos
Ineuntu
bus labo
annos, a
ichneun
superfo
te fœtu
50 vituli tr
post an

caput inferit in os, quod illa abrodit voluptatis dulcedine. Terrestrium eadem sola, intra se parit oua vnius coloris, & mollia, vt pisces. Tertia die intra vterum catulos excludit: deinde singulos diebus singulis parit, viginti ferè numero. Itaque cæteræ tarditatis impatientes, perrumpunt latera, occisa parente. Cæteræ serpentes^a coniecta oua in terra incubant, & fœtum sequente excludunt anno. Crocodili vicibus incubât mas & fœmina. Sed reliquorum quoque terrestrium reddatur generatio.

^a Contexta, legendi, non coniecta. ex Arist. libr. 6. Hist. anim. s. ultim.

De generatione terrestrium.

CAP. LXIII.

- B**ipedum solus homo animal gignit. Homini tantum primi coitus pœnitentia, augurium scilicet vitæ à pœnitenda origine. Cæteris animalibus statim per tempora anni concubitus, homini (vt dictum est) omnibus horis dierum noctiumque. Cæteris satietas in coitu, homini propè nulla. Messalina Claudij Cæsaris coniunx, hoc regalem existimans palmam, elegit in id certamen nobilissimam è prostitutis ancillam mercenariæ stipis, eamque die ac nocte superauit quinto ac vicesimo concubitu. In hominum genere maribus diuerticula Veneris excogitata, omnia scelere naturæ, fœminis verò abortus.
- 11 Quantum in hac parte multo nocentiores, quàm feræ, sumus? Viros auidiores Veneris hyeme, fœminas æstate, Hesiodus prodidit. Coitus auersus elephantis, camelis, tigribus, lyncibus, rhinoceroti, leoni, dasypodi, cuniculis, quibus auersa genitalia. Cameli etiã solitudines, aut secreta certè petunt: neque interuenire datur sine pernicie. Coitus tota die
- 20 est tantum iis ex omnibus, quibus solida vngula. In quadrupedum genere mares olfactus accendit. Auertuntur & canes, phocæ, lupi, in mediòque coitu, inuitique etiam coheret. Suprà dictorum plerisque fœminæ priores superueniunt, reliquis mares. Vrsi autem, vt dictum est,^b humanitus strati: herinacei stantes ambo inter se complexi: feles mare stante, fœmina subiacente: vulpes in latera proiectæ, maremq; fœmina amplexa. Taurorum ceruorumque fœminæ vim non tolerant: ea de causa ingrediuntur in coitu. Cerui vicissim ad alias trãseunt, & ad priores redeunt. Lacertæ, vt ea quæ sine pedibus sunt circumplexu Venerem nouere. Omnia animalia quo maiore corpore, hoc minus fœcunda sunt. Singulos gignunt elephanti, cameli, equi: Acãthis duodenas, auis minima. Ocyssimè pariunt, quæ plurimos gignunt. Quo maius est animal, tanto diutius formatur in vtero.
- 30 Diutius gestantur quibus longiora sunt vitæ spatia. Neque crescentium tempestiua ad generandum atas. Quæ solidas habent vngulas, singulos: quæ bisulcas, & geminos pariunt. Quorum in digitos pedum fissura diuisa est, ea numerosiora in fœtu. Sed superiora omnia perfectos edunt partus, hæc inchoatos: in quo sunt genere leonæ, vrsæ, & vulpes. Informia etiam magis, quàm suprà dicta, vrsæ pariunt: rarumque est videre parientes. Postea lambendo calefaciunt fœtus omnia ea, & figurant. Pariunt plurimum quaternos. Cæcos autem gignunt canes, lupi, panthera, thoës. Canum plura genera. Laconicæ octauo mense vtrinque generant. Ferunt sexaginta diebus, & plurimum tribus. Cæteræ canes & semestres coitum patiuntur. Implentur omnes vno coitu. Quæ ante iustum tempus concepere, diutius cæcos habent catulos, nec omnes totidem diebus. Existimatur in vrina attollere crus ferè semestres: id est signum consummati virium roboris: fœminæ hoc idem sidentes. Partus duodeni, quibus numerosissimi, cætero quini, seni, aliquando singuli, quod prodigiosum putat: sicut omnes mares, aut omnes fœminas gigni. Primos quoque mares pariunt: in cæteris alternant, si ineant opportuno & recto mense. Ineuntur à partu sexto mense. Octonos Laconicæ pariunt.^c Propria in eo genere maribus laboris alacritas. Viuunt Laconici annis denis, fœminæ duodenis: cætera genera xv. annos, aliquando viginti. Nec tota sua ætate generant, ferè à xi j. desinentes. Felium & ichneumonum reliqua, vt canum. Viuunt annis senis. Dasypodes omni mense pariunt, & superfœtant, sicut lepores. A partu statim implentur. Conciunt, quamuis vbera siccate fœtu.^d Pariunt non cæcos. Elephanti, vt diximus, pariunt singulos, magnitudine vituli trimestris. Cameli duodecim mensibus ferunt: à trimatu pariunt vere, iterumque post annum implentur à partu. Equas autem post tertium annum, aut post vnum ab

^b Rectius, humani strati: vt apud Arist. 6. Anim. cap. 30.

^c Pintianus scilicet: Propria in eo genere maribus à labore salacitas. Aristotelis auctoritatem sequitur.

^d Negatio alundat. ex Arist. 6. animal. c. 32.

^a Quod hic mulieri tribuitur, Aristoteles libr. 6. capit. 23. & Plin. libr. 8. cap. 4. a finae assignant.

enixu vtiliter admitti putant, coguntque inuitas. ^a Et mulier septima die concipere facilime creditur. Equarum iubas tondere praecipunt, vt asinorum in coitu patiantur humilitatem: comantes enim gloria superbire. A coitu solae animalium currunt ex aduerso Aquilonum Austrorūmve, prout marem aut foeminam concipere. Colorem illico mutant rubriore pilo, vel quicumque sit, pleniore: hoc argumento desinunt admittere etiam volentes. Nec impedit partus quosdam ab opere, falluntque grauidae. Vicisse Olympia praegnantem Echecratidis Thessali inuenimus. Equos, & canes, & fues initum matutinum appetere, foeminas autem post meridiem blandiri, diligentiores tradunt. Equas domitas lx. diebus equire, antequam gregales: fues tantum coitu spumam ore fundere: verrem subantis audita voce, nisi admittatur, cibum non capere vsque in maciem: foeminas autem in tantum efferari, vt hominem lacerent, candida maxime veste indutum. Rabies ea aceto mitigatur naturae asperso. Auiditas coitus putatur & cibus fieri: sicut viro eruca, pecori caepa. Quae ex ferie mitigentur, non concipere, vt anseres: apros vero tarde, & ceruos, nec nisi ab infantia educatos. Mirum est: quadrupedum praegnantem Venerem atcent, praeter equam & suem. Sed superfocetant dasyus & lepus tantum.

De varia generatione animalium.

CAP. LXIII.

Quaecunque animal pariunt, in capita gignunt, circumactō sub enixum foetu, alias in vtero porrecto. Quadrupedes gestantur extensis ad longitudinem cruribus, & ad aluum suam applicatis: homo in semet conglobatus, inter duo genua naribus sitis. Molas, de quibus antea diximus, gigni putant, vbi mulier non ex mare, verum ex semet-²⁰ ipsa tantum conceperit: ideo nec animari, quia non sit ex duobus: altricemque habere per se vitam illam, quae satis arborisque contingat.

De murium foetu.

CAP. LXV.

^b locum hunc nonnulli sic corrigendum existimant, ex Aristotel. libr. 4. de generat. anim. cap. 6. Sues tantum & vnum, & duos edunt, item plures.

EX omnibus, quae perfectos foetus, ^b fues tantum & numerosos edunt: item plures, contra naturam solidipedum, aut bisulcorum. Supra cuncta est murium foetus, haud sine cunctatione dicendus, quanquam sub autore Aristotele & Alexandri Magni militibus. Generatio eorum lambendo constare, non coitu, dicitur: ex vna genitos cxx. tradiderunt: apud Persas vero praegnantem & in vtero parentis repertas. Et salis gustatu fieri praegnantem opinantur. Itaque desinit mirum esse, unde vis tanta messes populetur murium agrestium: in quibus illud quoque adhuc latet, quoniam modo illa multitudo repete occidat. Nam nec exanimes reperiuntur, neque extat qui murem hyeme in agro effoderit. Plurimi ita ad Troadem proueniunt: & iam inde fugauerunt incolas. Prouentus eorum siccitibus tradunt: & iam obituris vermiculum in capite gigni. Aegyptiis muribus durus pilus, sicut herinaceis. Idem bipedes ambulant, ceu Alpini. Cum diuersi generis coiuere animalia, ita demum generant, si tempus nascendi par habet. Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere (vt creditur vulgo) Aristoteles negat: neque incubant eadem, oblitae quo sint in loco enixae, quonia huic animali nulla memoria. Itaque catuli per sese erumpunt.

De spina hominis anguem nasci.

CAP. LXVI.

Anguem ex medulla hominis spinae gigni, accepimus a multis. Pleraque enim occulta & caeca origine proueniunt, etiam in quadrupedum genere.

De salamandra.

CAP. LXVII.

Sicut salamandra, animal lacerti figura, stellatum, nunquam, nisi magnis imbribus, proueniens, & serenitate deficiens. Huic tantus rigor, vt ignem tactum extinguat, non alio modo, quam glacies. Eiusdem sanie, quae lactea ore vomitur, quacumque parte corporis humani contacta, toti defluunt pili: idque quod contactum est, colorem in vitiliginem mutat.

De iis quae nascuntur ex non genitis: & quae nata nihil gignunt.

CAP. LXVIII.

Quaedam vero gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine, vt supra dicta: & quaecumque aetas, aut ver, statumque tempus anni generant. Ex iis quaedam nihil gignunt, vt salamandrae. Neque est iis genus masculinum foemininumve, sicut neque in an-

in anguillis, omnibusque quæ nec animal, nec ouum ex sese generant. Neutrum est & ostreis genus, & cæteris adhærentibus vado vel faxo. Quæ autem per se generantur, si in mares ac fœminas descripta sunt, generant quidem aliquid coitu, sed imperfectum & dissimile, & ex quo nihil amplius gignatur, ut vermiculos muscæ. Id magis declarant naturæ eorum, quæ infecta dicuntur, arduæ explanationis omnia, & priuatim dicato opere narranda. Quapropter ingenium prædictorum, & reliqua subtexitur dissertatio.

De sensibus animalium.

CAP. LXXIX.

EX sensibus ante cætera homini tactus, deinde gustatus: reliquis superatur à multis. Aquilæ clariùs cernunt: vultures sagaciùs odorantur: liquidiùs audiunt talpæ obruta terra, tam denso atque furdo naturæ elemento. Præterea voce omnium in sublime tendente, sermonem exaudiunt: & si de iis loquere, intelligere etiam dicuntur, & profugere. Auditus cui hominum primò negatus est, huic & sermonis vsus ablati: nec sunt naturaliter surdi, ut non iidem sint & muti. In marinis ostreis auditum esse, non est verisimile: sed ad sonum mergere se solent. Ideo & silentium in mari piscantibus.

Auditum, & olfactum esse piscibus.

CAP. LXX.

Pisces quidem auditus nec membra habent nec foramina: audire tamen eos palàm est: utpote cum plausu congregari feros ad cibum consuetudine in quibusdam viuariis spectatur: & in piscinis Cæsaris, genera piscium ad nomē venire, quosdam singulos. Itaque produntur etiam clarissimè audire, mugil, lupus, salpa, chromis, & ideo in vado uiuere. Olfactum iis esse, manifestè patet. Quippe non omnes eadem esca capiuntur: & priùs, quàm appetant, odorantur. Quosdam & speluncis latentes, falsameto illitis faucibus scopuli piscator expellit, veluti sui cadaueris agnitionem fugientes. Conueniuntque ex alto etiam ad quosdam odores, ut sepiam vltam, & polypum: quæ ideo coniciuntur in nassas. Sentinæ quidem nauium odorem procul fugiunt: maximè tamen piscium sanguinem. Nō potest petris auelli polypus: idem cunila admota, ab odore protinus resilit. Purpuræ quoque fœtidis capiuntur. Nam de reliquo animalium genere quis dubitet? Cornus ceruini odore serpentes fugantur, sed maximè styracis: origani, aut calcis, aut sulphuris formicæ necantur. Culices acida petunt: ad dulcia non aduolant.

Tactum communem esse omnibus.

CAP. LXXI.

Tactus sensus omnibus est, etiam quibus nullus alius: nam & ostreis, & terrestribus vermibus quoque. Existimauerim omnibus sensum & gustatus esse. Cur enim alios alia sapes appetunt? in quo vel præcipua naturæ architectio. Alia dentibus prædantur, alia vnguibus, alia rostri aduncitate carpunt, alia latitudine ruunt, alia acumine excavant, alia sugunt, alia lambunt, sorbent, mandunt, vorant. Nec minor varietas in pedum ministerio, ut rapiant, distrāhant, teneant, premant, pendeāt, tellurem scabere non cessent.

Quæ venenis viuant, & quæ terra.

CAP. LXXII.

Venenis capræ & coturnices (ut diximus) pinguescunt, placidissima animalia: at serpentes ouis, spectanda quidem draconum arte. Aut enim solida hauriunt, si iam fauces capiunt, quæ deinde in semet conuoluti frangunt intus, atque ita putamina excutiunt: aut si tenerior est, & catuli adhuc ætas, orbe apprehensa spiræ, ita sensim vehementerque præstringunt, ut amputata parte ceu ferro, reliquam quæ amplexu tenetur, forbeant. Simili modo auibus deuoratis solidis, contentione plumas & ossa reuomunt. Scorpiones terra viuunt. Serpentes, cum occasio est, vinum præcipuè appetunt, cum alioqui exiguo indigeant potu. Eedem minimo & penè nullo cibo, cum adseruantur inclusæ: sicuti aranei quoque, alioqui suctu viuentes. Ideo nullum interit fame aut siti venenatum. Nam neque calor his, neque sanguis, neque sudor, quæ auiditatem naturali sale augent. In quo genere omnia magis exitialia, si suum genus edere, antequàm nocent. Condit in thesauros maxillarum cibum sphingiorum & satyrorum genus: mox inde sensim ad mandendum manibus expromit: & quod formicis in annum solène est, his in dies vel horas.

*Melior,
Quæ auiditatem naturalem sola augent.*

De cibo & potu quorundam.

CAP. LXXIII.

VNum animal digitos habentium herba alitur, lepus: sed & fruge solidipedes, & è bifulcis fues omni cibatu & radicibus. Solidipedum volutatio propria. Serratorum dentium carniuora sunt omnia. Vrsi & fruge, fronde, vindemia, pomis viuunt & apibus, crancris etiam & formicis. Lupi, vt diximus, & terra in fame. Pecus potu pinguescit: ideo sal illis aptissimus: item veterina, quanquam & fruge & herba, ^a sed vt bibere, fecedunt. Ruminant, præter iam dicta, syluestrium cerui, cum à nobis aluntur. Omnia autem iacencia potius quam stantia, & hyeme magis quam æstate, septenis ferè mensibus. Pontici quoque mures simili modo remandunt. In potu, quibus ferrati dentes, labunt: & mures hi vulgares, quanuis ex alio genere sint. Quibus continui dentes, sorbent, vt equi, boues. Neutrum vrsi, sed aquam quoque morfu vorant. In Africa maior pars ferarum estate non bibunt, inopia imbrium: quam ob causam capti mures Libyci, si biberint, moriuntur. Orygem perpetuo sitientia Africæ generant, & natura loci potu carentem, & mirabili modo ad remedia sitientiam. Nanque Gætuli latrones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris vesicis. Insidunt in eadem Africa pardi condensa arborum, occultatæque earum ramis, in prætereuntia desiliunt, atque è volucrum sede grassantur. Feles quidem quo silentio, quam leuibus vestigiis obrepunt auibus! quam occulto speculatu in musculos exiliunt! Excrementa sua effossa obruunt terra, intelligentes odorem illum indicem sui esse.

^a Legendum, Sed vt bibere, sic edunt. ^{xx} Aristotele Hist. animal. lib. 8. cap. 8.

Quæ inter se dissideant, & quæ inter se conueniant.

CAP. LXXIII.

20

ERgo & alios quosdam sensus esse, quam supra dictos, haud difficulter apparet. Sunt enim quædam his bella amicitiaque, vnde & affectus, præter illa quæ de quibusque eorum suis diximus locis. Dissident olores & aquilæ: coruus & ^b chlorio, noctu inuicem oua exquirentes. Simili modo coruus & miluus, illo præripiente huic cibos: cornices & noctua: aquilæ & trochilus (si credimus) quoniam rex appellatur auium: noctuæ, & cæteræ minores aues. Rursus cum terrestribus, mustela & cornix: turtur & pyralis: ichneumones vespæ, & phalangia aranei. Aquaticæ, anates & gauræ. Harpæ & triorches accipiter. Sorices & ardeolæ, inuicem foetibus insidiantes. Ægithus auis minima cum asino. Spinetis enim se scabendi causa atterens, nidos eius dissipat: quod adeo pauet, vt voce omnino rudentis audita, oua eiiciat, pulli ipsi metu cadant. Igitur aduolans hulcera eius rostro ³⁰ excauat. Vulpes & Nili angues: mustelæ & fues. Æsalon vocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli infestantur à vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamque vellit. Quod vbi viderunt corui, contra auxiliantur, velut aduersus comunem hostem. Et acanthus in spinis viuunt: idcirco asinos & ipsa odit, flores spinæ deuorantes. Ægithum verò anthus in tantum, vt sanguinem eorum credant non coire, multisque ob id beneficiis infament. Dissident thoës & leones, & minima æquè ac maxima. Formicosam arbore ^c forices cauent. Librat araneus se filo in caput serpentis porrectæ sub vmbra arboris suæ: tantæque vi morfu cerebrum apprehendit, vt stridens subinde, ac vertigine rotata, ne filium quidem desuper pendentis rumpere, adeo non fugere queat: nec finis ante mortem ⁴⁰ est. Rursus amici pauones & columbæ, turtures & psittaci, ^d merulæ & turdi, cornix & ardeolæ contra vulpium genus communibus inimicitias. Harpe & miluus contra triorchem. Quid, non & affectus indicia sunt etiam in serpētibus, immitissimo animalium genere? Dicta sunt, quæ Arcadia narrat de domino à dracone seruato, & agnita voce hominis. De aspide miraculum Philarcho reddatur: is enim autor est, cum ad mensam cuiusdam veniens in Ægypto aleretur assidue, enixam catulos, quorum ab vno filium hospitis interemptum illam reuersam ad consuetudinem cibi, intellexisse culpam, & necem intulisse catulo, nec postea in tectum id reuersam.

De somno animalium.

CAP. LXXV.

SOmni quæstio non obscuram coniectationem habet. In terrestribus, omnia quæ conuincant, dormire manifestum est. Aquatilia quoque exiguum quidem, etiam qui de ⁵⁰ cæteris dubitant, dormire tamen existimant: non oculorum argumento, quia non habent genas:

^c T. uice, aut tyuce

^d Hic legendum videtur Merula & turtures, ex Aristot. Hist. anim. lib. 9. cap. 1.

genas: uentia, ripas em Nam de apparet, per alie expergnum c & diuer ratione, & a cibus somnus equos, mal pari secta tra

C.

I

quibus vbricatis

IN mag fuit. In etio? Vb præterend & portio 40 pedum mani sit in capaci natum p sono tell torum n nas, leon propter ment, cu

IN secta nexus

genas: verum ipsa quiete cernuntur placida, ceu soporata, neque aliud, quam caudas, mo-
 uentia, & ad tumultum aliquem expaudentia. De thynnibus confidentius affirmatur. Iuxta
 ripas enim aut petras dormiunt. Plani autem piscium in vado, ut manu saepe tollantur.
 Nam delphini balænaeque stertentes etiam audiuntur. Insecta quoque dormire silentio
 apparet, quia ne luminibus quidem admotis excitentur. Homo genitus premitur somno
 per aliquot menses: deinde longior in dies vigilia. Somniat statim infans. Nam & pauore
 expergiscitur, & suctum imitatur. Quidam verò nunquam: quibus mortiferum fuisse si-
 gnum contra consuetudinem somnium, inuenimus exempla. Magnus hic inuitat locus,
 & diuersis refertus documētis, utrumne sint aliqua praescita animi quiescentis: qua fiant
 10 ratione, an fortuita res sit, ut pleraque. Et si exemplis agatur, profecto paria fiant. A vino
 & à cibis proxima, atque in redormitatione vana esse visa, propè conuenit. Est autem
 somnus nihil aliud, quam animi in medium sese recessus. Præter hominem somniare
 equos, canes, boues, pecora, capras, palam est. Ob hoc creditur & in omnibus, quæ ani-
 mal pariant. De iis, quæ oua gignunt, incertum est: sed dormire ea, certum. Verum ad in-
 secta transeamus.

C. PLINII SECVNDI NAT-
 20 TVRALIS HISTORIÆ

LIBER XI.

ESTANT immensæ subtilitatis animalia: quando aliqui ea ne-
 que spirare, & sine sanguine esse etiam prodiderunt.

De insectorum genere.

CAPVT I.

30 **M**ulta hæc & multigena, terrestrium volucrumque vita. A-
 lia pennata, ut apes: alia utroque modo, ut formicæ: aliqua
 & pennis & pedibus carentia: iure omnia insecta appellata ab in-
 cifuris, quæ nunc ceruicum loco, nunc pectorum atque alui præ-
 cincta separant membra, tenui modo fistula coherentia. Ali-
 quibus verò non tota incisura^b eas ambiente rugas, sed in aluo, aut supernè tantum, im-
 bricatis^c flexilibus vertebris, nusquam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.

De subtilitate in his natura.

CAP. II.

40 **I**N magnis siquidem corporibus, aut certè maioribus, facilis officina sequaci materia
 fuit. In his tam paruis, atque tam nullis, quæ ratio, quanta vis, quam inextricabilis perfe-
 ctio? Vbi tot sensus collocavit in culice? & sunt alia dictu minora. Sed vbi visum in eo
 prætendit? vbi gustatum applicavit? vbi odoratum inseruit? vbi verò truculentam illam
 & portione maximam vocem ingeneravit? qua subtilitate pennas adnexuit? prælogavit
 pedum crura? disposuit ieiunam caueam, uti aluum? auidam sanguinis, & potissimè hu-
 mani sitim accendit? Telum verò perfodiendo tergori, quo spiculavit ingenio? Atque, ut
 in capaci, cum cerni non possit exilitas, ita reciproca geminavit arte, ut fodiendo acumi-
 natum pariter, sorbendoque fistulosum esset. Quos teredini ad perforanda robora cum
 sono teste dentes affixit? Potissimumque è ligno cibatum fecit? Sed turrigeros elephan-
 50 torum miramur humeros, taurorumque colla, & truces in sublime iactus, tigrium rapi-
 nas, leonum iubas, cum rerum natura nusquam magis, quam in minimis, tota sit. Qua-
 propter quæso, ne hæc legentes, quoniam ex his spernunt multa, etiam relata fastidio dā-
 nent, cum in contemplatione naturæ nihil possit videri superuacuum.

Utum spirent, an habeant sanguinem.

CAP. III.

50 **I**nsecta multi negarunt spirare, idque ratione persuadentes, quoniam visceri interiori
 nexus spirabilis non inesset. Itaque viuere ut fruges, arborisque: sed plurimum inter-